

AMERIŠKE ČETE V PRVEM SPOPADU.

Prerušeno poročanje, da so padli trije Američani, pet je ranjenih in dvanajst ujetih v prvi praski.

Washington, 5. nov. — General Pershing je včeraj poročal vojno departamentu, da se je 3. nov. v Franciji nemška partija s četno Američanov v Franciji. Nemci so bili 3 ameriški vojaki, pet je bilo ranjenih in dvanajst ujetih. Četna ameriških vojakov je bila odrezana od glavne vojske teškega bombardiranja na drugi strani. Prerušeno poročanje, da je bil ujet en Nemec. Izgubljenih vojakov niso znane.

Ameriški vojaki ujeti. Berlin (via London), 4. nov. — Vojni stan javlja, da je v letu 1917 ameriški vojakov ob kanalu Marne. Kanali držijo od reke Marne med vojskami in Luneville do Reimsa. Dvajset milijonov francoske fronte blizu alpske meje. Francoska fronta na okoliših je v Lorenu in v polju je razvidno, da so bili ameriški vojaki ujeti na osvoboditveni anektirane francoske do-

Washington, 4. nov. — Vojni departament se ni prejel potrditve vesti o ujetju ameriških vojakov v čaka na Pershingovo poročilo. Ker so pa Američani že bili v dotiki s sovražniki, lahko mogoče, da je par možnih ameriških vojakov ujetih. Če bo vojni oddelek takoj stopil na pot, da se očitno potrebuje korake za olajšanje ujetih ameriških vojakov v Franciji. 8 posredovanjem Rdečih križev v Ženevi, Švica, bodo ujetiki prejeli hrano in obliko Amerike.

Washington, 4. nov. — Vojni departament se ni prejel potrditve vesti o ujetju ameriških vojakov v čaka na Pershingovo poročilo. Ker so pa Američani že bili v dotiki s sovražniki, lahko mogoče, da je par možnih ameriških vojakov ujetih. Če bo vojni oddelek takoj stopil na pot, da se očitno potrebuje korake za olajšanje ujetih ameriških vojakov v Franciji. 8 posredovanjem Rdečih križev v Ženevi, Švica, bodo ujetiki prejeli hrano in obliko Amerike.

Ameriške čete v strelnih dvobojih.

Ameriška fronta v Franciji. — Pershingove čete na prvi zakopni boju se zdaj bavijo z lovom na ostrostrlece, ki izza zasopajo po jabolku. "Nilegavo" proti ameriškim zakopnim. Američani odgovarjajo z takim streljanjem in bojna igra vrste se jim zelo dopade. Pojliki so naložili Američanom, naj poletijo z ostrostrleci na prvi liniji, ki ne prenehoma napadajo z zadržanim streljanjem vojakov strica Sama so se z vsem lotili tega posla. Posledično, da je že veliko število nemških strelcev, ki ne bodo nikdar streljali, kajti Američani znajo dobro meriti.

Vztrajnost nastane med možni vojski, kdo da bo vzel Nemca "na klop", kadar se oglasi njegova odločitev. Ker se vojske ne morejo zediniti, ostane pri tem, da jih več strelja obe vojski, dokler ne utihne sovražna vojska in zamenjuje, da je strelce ujetih zadnjikrat.

Nemci večkrat bombardirajo ameriške zakope s šrapneli in naša vojska vselej živo odgovarja. V petek — na dan vseh vernih vojakov — so ameriški vojaki obiskovali okolišne grobove padlih francoskih vojakov, ki jih je mnogo ujetih.

Ameriških pomorščakov izgubilo življenja. Washington, D. C. — Mornarski departament je v soboto objavil imena deveterih ameriških pomorščakov, ki so izgubili življenja na transportnem parniku "Pallad", ki je bil torpediran pri povratku iz evropskega vojske. Parnik ni bil toliko zadet, da bi se bil potopil, temveč se je vrnil s lastno paro v najbližjo evropsko pristanišče.

NEMŠKO ROVARSTVO V JUŽNI BRAZILIJ.

Nemški kolonisti v Braziliji so poskušali organizirati revolto, pa ni šlo. Vlada potlačila ustajo.

IZGREDI PROTI NEMCEM.

Buenos Aires, 4. nov. — Sem so prišle privatne vesti, da snujejo nemški naseljenici v južni Braziliji organizirano revolto. Braziljska vlada je vpeljala ostro cenzuro in uradnih vesti o tej zadevi ni.

Dalje poročajo, da je ustanovljen železniški promet v južnih pokrajinah Brazilije. Vojne oblasti so zasegle železnice in storile zelo drastične korake, da potlačijo nemško ustajo. Vlada je odločila vse Nemce iz javnih služb. Nemir so se izlegli iz železniške stavke, ki je nastala pred nekaj tedni in katero so po nekaterih vestih povzročili nemški agitatorji.

Rio de Janeiro, 4. nov. — Braziljski kongres se bavi z novimi odkritji nemških intrig v južni Ameriki, ki so razgaljene v Luxemburgovih telegramih iz Argentine. Je zunanjemu ministru v Berlin. Luxemburg je v teh brzojavkah sugeriral kajzerju, da naj pošlje submarinsko floto v južno-ameriško vodovje, ki naj z demonstracijo pridobi argentinske in brazilske trge za nemško trgovino po vojni.

Washington, 4. nov. — Kakor javljajo iz Brazilije, so nemški kolonisti v južni Braziliji že mesec na delu, da bi napravili iz tistih provinc kolonijo cesarske Nemčije. Najbogatejša tamošnja provinca je Rio Grande del Sul. Število Nemcev, ki so se naselili v tej deželi, računajo na 300.000, in pravijo, da so večina nemški rezervisti, med katerimi je mnogo častnikov. Že meseca aprila je prorentna liga v Braziliji opozorila predsednika Braza na sumljivo gibanje med nemškimi kolonisti.

Dve brazilski ladji potopljene. Rio de Janeiro, 4. nov. — Vest je prišla da so nemške submarine potopile dva brazilska parnika v evropskih vodah. Čim je bila vest objavljena, se je zbrala na ulicah velika množica demonstrantov, ki so napadli "Isarne" dveh nemških listov in zažgali prostore nekakega nemškega kluba.

Brazilske čete so potlačile izgrede v provinci Rio Grande in o ustaji tamošnjih nemških kolonistov ni več bojazni.

OLANDER HOČE DOSEČI ORGANIZACIJO ZA KLAVNISKE DELAVCE BREZ STAVKE. Chicago, Ill. — Victor A. Olander je priporočil Harry L. Wheelerju, državnemu živilskemu uradniku, da skliče seje 19 delavskih zvez, katerih delavci delajo v klavnicah.

Seja ima namen, da se spori v klavnicah uravnajo mirnim potom in da mesarski baroni priznajo zahteve delavcev.

NEMŠKI UREDNIKI OTOŽE NI IZDAJSTVA. Treton, N. J. — V uradu distriktnega tožitelja izjavljajo, da je zvezna veleporota dvignila dve obtožbi radi zmoti proti Benedict Priethu, bivšemu blagajniku državnega republikanskega komiteja in izdajatelja nemškega dnevnika "Neue Jersey Freie Zeitung". Z njim so obtoženi Edwin S. Prieth, William von Katzer in Henry Waehter. Vsak je pod \$5.000 poročen.

Obtoženi so, da so prinašali napadna poročila z namenom, da pomagajo sovražniku Združenih držav.

VREME. Chicago in okolice: V ponedeljek in torek jasno in gorko. Južni vetrovi. Povprečna temperatura v zadnjih 24 urah: 52.

10-ODSTOTNI DAVEK NA VSE DOHODKE.

Sedanjih dohodninskih davek ne bo pokrili stroškov in treba ga bo povišati za \$1.200.000.000.

DAVEK NA PROFIT BO TUDI POVIŠAN.

Washington, D. C. — Vladni uradniki, ki imajo izdelati novo davčno predlogo, ko se snide kongres v decembru, namenjajo povišati osebni dohodninski davek in davek na profit.

Upravni voditelji so prišli do prepričanja, da morajo povečati davčne dohodke, če hočejo kriti naraščajoče vojne stroške.

Davčna zakona, ki sta zdaj veljavna, bosta za letošnje fiskalno leto prinesla le \$3.000.000.000 davka, da 30. junija 1918 pa povprečno \$3.800.000.000. V bodočem fiskalnem letu narastejo vojni stroški \$25.000.000.000.

Uprava namerava petino te vso te kriti s stroški. Pravijo, da kot minimum potrebujejo \$5.000.000.000. To pomeni, da bo treba davek povišati za \$1.200.000.000.

TEOVINA Z OTROCI SIROMAKOV.

Chicago, Ill. — Če prodajajo otroke v Chicagu od \$15 naprej; če ima 13 mesecev staro dete lahko devet parov krupnih starišev, od katerih ni nihče zanj odgovoren; če bolnišnice oglašajo javno, da lahko oddajo neželjene otroke za gotov denar, potem je nekaj gniliga in je čas, da se takim razmeram napravi konec.

Zveza za varstvo mladine je po svojih preiskovalnih dognanih, da v Chicagu žive žene, ki pravijo: "Bolje je kupiti kot imeti otroka". Odkrili so, da ponujajo usrečnim in ubožnim materam po \$25 za otroke, ki ga potem prodajo za \$100 ženi, ki nima otrok. Bolnišnice lakorščajo dekleta. Računajo jim od \$15 do \$50, da najdejo dom za njih otroke.

Zveza za varstvo mladine priporoča zakone, ki naj napravijo konec takim razmeram.

LESNI ALKOHOL JE UMORIL PET LJUDI.

New York, N. Y. — Pet ljudi je mrtvih in tucat jih je obolenih, ker so v nekem valunu pili lesni alkohol. Salunarija Antonija de Alfonsa so aretirali. De Alfonsa so izgovarja, da je kupil od nekega razvažalca lesni alkohol za žganje, ki ga je zopet kupil na neki javni dražbi.

DOBAVA INDUSTRIJALNEGA PREMAGA BO OMEJENA.

Washington, D. C. — Uprava za kurivo izda kmalu določbe, ki ki omeje vporabo industrijelnega premaga v tovarnah. Industrije bodo razpustene po razredih. Premogovniški operatorji bodo morali v prvi vrsti skrbeti, da dobe premog tovarne, ki izdelujejo vojne potrebščine.

ZAPADNE ŽELEZNIŠKE DRUŽBE ZAHTEVAJO NOVE VOZNIŠKE CENE.

Washington, D. C. — Zapadne železniške družbe so vložile prošnjo na meddržavno trgovsko komisijo, da jim dovoli nove voziškatne cene za splošno blago iz New Orleansa do Kansas Cityja, mest v Nebraska in Sowi in do St. Paula, Minn.; od Galvestona do Kansas Cityja in od New Orleansa do reke Mississippi in mest v Colorado, Texasu in Oklahomi. Nove cene niso nižje, ampak so višje.

STAVKA PRI TELEFONSKIH NAPRAVAH KONČANA.

Washington, D. C. — Frank J. McNulty, predsednik zveze električarskih delavcev, je sporočil unijam v Walla Walli, Seattle, Tacoma in Portlandu, da se vrnejo na delo in počakajo na izrek razsodišča, ki pretresa njih zahteve.

UMIKANJE NEMCEV V FRANCIJI. ITALIJANI SE BOJE ZA BENETKE.

Avstro-nemška ofenziva na Tirolskem. Topniška bitka ob Tagliamentu. Italijani se morda umaknejo do reke Adige. Nemci ostavili velik kos ozemlja v Franciji. Britiška zmaga v Palestini. Angleži potopili 12 nemških ladij.

Rim, 5. nov. — V Vidnu in drugih mestih okupiranega dela Benetke je sovražnik nabil plakate, ki naznanjajo mirovne namene avstro-nemških čet. Sovražni avijatiki so metali letake ob reki Tagliamento, pozivajoč Italijo na mir. V minoletem poletju so avstrijski letalci metali maslupljen sladkor v tem okolišu.

London, 5. nov. — Iz Rima poročajo, da so Avstro-Nemci pričeli s ofenzivo na tirolski fronti z namenom, da pridejo Italijanom ob Tagliamento na hrbet. Po ljutih topniških pripravah je sovražnik napadel italijanske pozicije v okoliščini Giandiarre. Prvi napadi so bili odbiti. Ob reki Tagliamento se vrši topniška bitka.

Paris, 5. nov. — Francoske čete so od petke okupirale osemnajst stirijskih milj osamlja na fronti severno od Alana.

AVSTRO-NEMCI USTAVLJENI OB TAGLIAMENTU.

London, 5. nov. — Kakor javljajo iz Rima, se vrše topniški dvoboj na novi italijanski fronti ob Tagliamentu. Avstro-nemške čete so včeraj nadaljevale z napadi, ki so bili odbiti. 8 tem napadi je sovražnik "tipal" italijansko bojno črto, da bi našel kakšno slabo točko za večji napad.

Nemčija se pripravlja na novo ofenzivno gibanje od tirolske strani. Kajzerjev generalni štab se trudi na vse načine, da nemška armada prodre skozi gorske prelaze in napade Italijane od leve strani. Tozadnje vesti prihajajo iz Švice, ki pravijo, da se nadaljuje veliko gibanje nemških čet v Karavških Alpah. Od skrajne vzhodne točke na tirolski meji do švedja reke Tagliamento je sedemdeset milj daljave. To gibanje je logičen manever maršala Mackensena, ki ima rad operacije te vrste, namreč obkrožanje sovražnih sil.

Iz včerajšnjega rimskega in berlinskega poročila je razvidno, da se ni bilo večjih bojev ob Tagliamentu; izgleda, kakor da bi se obe armadi izogibali bitke v središču nove ofenzive. Medtem pa hitre angleške in francoske čete s topovi vred z največjo naglico proti Tagliamentu. Ako pride tam do večje bitke, bodo zavezniški pripravili.

Berlin zopet poroča, da je število ujetih Italijanov naraslo na 200.000 in 1800 kanonov je vpletenih. Rim odgovarja, da so Avstro-Nemci ujeti največ delavcev, ki so gradili ceste v hribih nad Gorico, in da štejejo te za bojne ujetnike. Italijanski poletniki in političarji indirektno doleže Rusijo, da je kriva njihovega poraza, češ, da je s svojo nedelavnostjo dopustila premikanje avstro-nemških divizij iz ruske fronte na italijansko bojišče.

Rim, 4. nov. — Italijanska cenzura je včeraj dovolila objavo prvih podrobnosti o polomu nošče fronte. Nemci so prvič udarili 24. oktobra in okupirali Koharid v naslednji noči. Prodrali so dalje po v nadaljnjih štirih dneh vrgli Italijane iz Banjšice, Kanala, Plave in Gorice. Tržič je padel 29. oktobra. Videm je bil pravčasno izprazen; vse civilni prebivalstvo je odšlo in ostale so le mačke in psi. Mesto je bilo zažgano in

noč je bila svetlejša kot beli dan, ko so prišli Avstrije. Italijanski avijatiki so se morali neprestano boriti z nemškimi letalci, ki so hoteli metati bombe na ceste, polne bežečih žensk, starev in otrok. Teški nemški topovi so razbili kornin in druge pozicije zapadno od Gorice v kup razvalin. Na gori Metjur so padli trije polki besa-glerov; le en lajtnant je ostal živ in še ta je bil ranjen, ker se niso hoteli podati. General Gonzaga je krvavel iz enajstih ran, ko so ga pripeljali v Videm, in vsi častniki njegovega štaba so bili ubiti ali ranjeni.

Rim, 4. nov. — Vojni stan je javljal včeraj: Pritisk nemških čet je bilo občutiti včeraj na levem krilu fronte ob Tagliamentu. Naše čete so preprečile poskusa Nemcev, da bi prišli na desni breg reke.

Berlin (via London), 4. nov. — Nadaljših važnih bojnih operacij ni bilo. Do zdaj smo našli več kakor 200.000 ujetnikov in 1800 topov. Plen strojnih pušk, minometov, motornih voz, prtljage in drugega vojaškega materiala se ne more niti približno oceniti.

60.000 ITALIJANOV JE PADLO.

Washington, 4. nov. — Italijanske poročila imajo poročilo iz Rima, da je general Caporna ustavil nemško invazijo. Italija hoče ameriške čete, da podprejo bojno navdušenje v italijanski armadi. Število ubitih in ranjenih vojakov v devetih dneh avstro-nemške ofenzive cenijo v Rimu približno na 60.000. Te izgube so bile važne v drugi in tretji armadi. (Pred par dnevi so poročali iz Rima, da se je tretja italijanska armada rešila s Krana nedotaknjeno) Italijanci, da bo Cadorna obdržal bojno linijo ob Tagliamentu, prikaže pa strategičnega umikanja dalje proti jugu. Domneva se, da si bo general Cadorna na izbranih bojnih poljih za ofenzivo, kot je pa okolica reke Tagliamenta in valed tega se bodo italijanske armade morda umaknile do reke Adige.

Italija se boji za Benetke.

Washington, D. C. — Avstro-nemški invaderji mogoče zasledijo vso severovzhodno Italijo z Benetkami in Paduvo vred. Iz italijanskega vira prerokujejo, da se bodo Italijanske armade morda umaknile od Tagliamenta do reke Adige, ki je 60 milj proti jugu. Ako se to zgodi, tedaj se bodo Italijani tam združili s francoskimi in angleškimi četami in prisilili Avstro-Nemce k bojevanju na odprtem polju. Svet bo potem zrl na največjo, ako ne na odločilno bitko vojne. Bojne operacije se bodo gotovo nadaljevale vso zimo.

Francoske in angleške čete se bodo po mnenju tukajšnjih Italijanov ustavile in mobilizirale južno od Tagliamenta in ne bodo stopile v akcijo, dokler se Italijani dobro ne umaknejo na novo fronto, izvzemši v slučaju, da je Cadorna v hudi stiski ob Tagliamentu.

Poročilo iz Rima pravi, da je prihod angleško-francoskih čet in obenem novica, da so Združene države te dni dovolile veliko posojilo, je napravila veliko veselje po vsi Italiji.

Socialistični občinski svet v Milanu je sprejel resolucijo, v kateri (Dalje na 3. str., 1. kol.)

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Izhaja dnevno razen nedelj in praznikov.

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) in Kanada \$3 na leto, \$1.50 za pol leta in 75c za tri mesece; Chicago in inozemstvo \$4.50 na leto, \$2.25 za pol leta, \$1.13 za tri mesece.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenian National Benefit Society.

Issued daily except Sunday and Holidays.

Owned by the Slovenian National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$3 per year; Chicago and foreign countries, \$4.50 per year.

Address:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

Telefon Lawndale 4635.

Datum v oklepaju n. pr. (October 30-17) poleg vašega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

Politični boj.

Jutri se zopet vrše volitve. V mnogih mestih bodo volili župana in občinske svetovalce ter razne okrajne uradnike. V Chicagu so volitve za sodnike.

Kljub nenavadnim časom je politični boj po mnogih krajih, pravzaprav povsod zelo vroč. Vodje starih strank, ki zagovarjajo sedanji krivični gospodarski sistem, se poslužujejo znanih, starih sredstev pri svoji volilni kampanji, a poleg tega so si še izmislili celo vrsto novega humbuga, da bi lažje napeljali vodo na svoj politični mlin.

Delavstvo živi v kritičnih časih. Gospodarskega izkoriščanja in mezdnege tlačanstva še ni konec in kdor zagovarja to dvojje, ne more biti prijatelj delavstva. Stare stranke nimajo družega principa, kakor da ohranijo staro korupcijo in nadvlado industrijskih magnatov, s čimer se ima podaljšati zatiranje proletarskih slojev.

Socialistična stranka v Združenih državah se je z ozirom na sedanji svetovni položaj oprijela nepravilne taktike; saj večina z vodstvom vred je v tem smislu na nepravem potu. Manjšina, katere stališče smo odobrili takoj v začetku, pa še ni politično organizirana, da bi nastopila s svojimi kandidati.

Toda notranji program stranke, gospodarski princip ni prav nič prizadet. Naš cilj je industrijska demokracija, gospodarska svoboda in ta princip mora podpirati vsak zavedni delavec.

Na glasovnicah so kandidatje socialistične stranke, s katerimi se taktično ne strinjamo, ali z ozirom na gospodarski princip pa ni druge izbire. Mnogo je delavcev, razredno zavednih delavcev v Ameriki, ki so našega mnjenja, toda na volilni dan bodo izvršili svojo dolžnost, katero jim narekujejo gospodarska in politična načela.

Minimalni program socialistične stranke je, da mesta, države in republika prevzame v svoje roke produkcijo in distribucijo vseh življenjskih potrebščin in da s tem preneha izkoriščanje in svrhu zasebnega dobička. To je gospodarski cilj socializma in temu cilju se ne more upirati nihče, kdor želi naši veliki republiki napredek, blagostanje in resnično demokracijo.

Kandidatje, ki na volilni dan reprezentirajo ta cilj, zaslužijo delavske glasove.

Znanstvena uprava in delavstvo.

Pri svojem študiju industrijskih in delavskih razmer je dognala zvezna industrijska komisija, da vladajo v zavodih, v katerih je bila uvedena takozvana "znanstvena uprava," nenavadne razmere. Da bi bilo mogoče te razmere in delavske probleme temeljito razumeti, je komisija zaposlila profesorja Roberta Hoxieja, da bi vodil posebno preiskavo na tem polju. Profesorju Hoxieju je pomagal Robert G. Valentine, industrijski svetnik iz Bostona, ki je zastopal podjetniške interese, in John P. Frey, urednik lista "International Molder's Journal," ki je zastopal interese delavstva.

Preiskava, ki jo je vodil profesor Hoxie in njegova tovariša, je obsegala znanstveno upravo v teoretičnem in praktičnem oziru. Skrbno so se preučevala vsa važna dela o znanstveni upravi, zlasti dela Frederika W. Taylorja, H. L. Gaulta in Harringtona Emersona, ki so priznani vodje onega gibanja. Preiskovalci so posejli okrog trideset tovarn in podjetij v Zedinjenih državah, kjer je bila znanstvena uprava sistematično uvedena. S to neposredno preiskavo znanstvene uprave, kako da v resnici učinkuje, pridobljeni material je velike cene, ne le za tiste, ki so direktno udeleženi kot delodajalci ali delavci, temveč za vse preučevalce socialne vede, zlasti za socialiste. Kajti prvič so bila zbrana, primerjana, analizirana dejstva, ki opisujejo "znanstveno upravo" tako, kakršna je!

Nova knjiga profesorja Hoxieja "Scientific Management and Labor" je neprecenljiva za socialiste, ker razumljivo analizira najzadnji razvoj kapitalizma z industrijske strani. Poučimo se tukaj o tem, kaj delajo najnaprednejši kapitalni industriji, da bi izkoristili in organizirali stroje, uredbe in material; vidimo, kako se polžejo obrtne izurjenosti, ki je prej bila last izučenega delavca in jo rabijo na način, ki omogoča podjetniku, da obvladava delavski položaj; vidimo, kako se vrši v modernih tovarnah študij časa, stavljanje ciljev, določanje tarifov in način plačevanja, metode nametavanja, discipline in odpuščanja.

Podjetnik seveda uvaša o vseh teh straneh znanstvene uprave s stališča njihovega učinkovanja na dobiček. Socialist se bo pa bolj

zanimal za to, kakšen učinek bo imela znanstvena uprava na sedanje življenje in na bodoči napredek delavskega razreda.

Že od časa, ko sta Marx in Engels položila temelje modernega znanstvenega socializma, spoznava vsak misleči socialist, da je treba zasledovati in študirati razvoj kapitalističnega industrijskega sistema. Temeljna misel, ki prevaja Marxovo in Engelsovo delo, je ta, da pripravljajo kapitalizem s svojim lastnim razvojem socializmu pot. Verjetno je, da niso veliki socialistični misleči predhodne generacije popolnoma poznali silno življensko moč in potenco kapitalističnega industrijskega sistema. Mislili so, da preide kapitalizem v svojem teku mnogo hitreje svojo pot, nego se zdi sedaj. Kljub temu so bile njih temeljne misli nedvomno pravilne in od leta do leta lahko opazujemo, kako pripravljajo kapitalisti v svojem stremljenju, da bi organizirali in razvili svoja podjetja, socializmu pot.

Razvoj kapitalizma je šel glavno v dveh smereh, v finančni in v industrijski. Ustvarjanje močnih korporacij in trustov je bilo glavno delo vodilnih finančnikov naše generacije. V značni meri so odpravili kaos in zapravljivost konkurence. Tako so pripravljali pot kolektivni lastni in upravi industrije. Hoxiejevo proučevanje znanstvene uprave kaže, da napreduje kapitalizem na podoben način z industrijske strani. Zapravljanje dela in materiala se odpravlja, in kolikor je mogoče, se postavlja ves proces proizvajanja na znanstvene temelje. Izdelane so metode računstva in kontrole, ki omogočajo, da se zasleduje, kar dela delavec in da se prilagodi njegovo delo njegovim močem in sposobnostim.

Ko so bili očetje znanstvenega socializma pozvani, da naj podrobno opišejo, kako bo organizirana in upravljana socialistična država, so zelo modro odgovorili, da se bodo ti problemi rešili tekom industrijskega razvoja in da bi zastoj slikali utopične slike bodoče države. Ali mnogo problemov kolektivizma rešujejo kapitalistični ustanovitelji trustov in njih znanstveni upravitelji. Eden izmed faktorjev, ki manjka v njihovem delu, in ki je važnejši od vseh, je element demokracije.

Da bi priznava profesor Hoxie zaaluge in možnosti znanstvene uprave, ni aplep za njene pomanjkljivosti v resnični praksi in za dejstvo, da so v dobi kapitalizma njeni učinki lahko naravnost protisocialni in škodljivi delavskemu razredu. Tiste strani znanstvene uprave, ki bi bile posebno koristne delavcu, n. pr. varstvo prenapornim delom in izterpanjem, se v praksi ne rabijo, čim očitno podjetniki, da bi se s tem znižal njih dobiček. Tukaj kakor drugod se zdi, da sprejemajo kapitalisti, ki kontrolirajo industrijo in nimajo v svoji moči, da sprejmejo ali zavrnajo znanstveno upravo, le tisto znanost, ki povečava velikost njih bančnih računov.

Eden izmed glavnih predmetov tega študija je bil, da bi se ugotovilo, kako je uvedba znanstvene uprave vplivala na delavske organizacije. Profesor Hoxie pokazuje zelo jasno, da je eden glavnih namenov znanstvene uprave, da postane vsak delavec neodvisen od drugega delavca, kar se tiče hitrosti, izurjenosti in plače. Sistem plač, ki jih rabi znanstvena uprava, grede za tem, da postane kolektivno pogajanje nepotrebno, če ne nemogoče. V resnici so temelji, na katerih so zgrajene strokovne organizacije v sedanji dobi, skoraj popolnoma uničeni v delavnicah, v katerih je vpeljana znanstvena uprava. Torej ni presentativno, da se postavlja vodje strokovnih organizacij odločno proti znanstveni upravi, kakršna se vpeljuje sedaj. Kamor prihaja taka uprava, tam skoraj že odhaja strokovna organizacija.

Zagovornik znanstvene uprave trdi, da bodo pravice delavcev popolnoma zavarovane, tudi če bodo unije uničene ali če izumro. Prav glede na to točko je njihova "znanost" najbolj pogrešna. Noben sistem znanstvene uprave se doleži ni iznašel, ki bi harmoniziral nasprotne gospodarske interese kapitalistov in mezdnih delavcev. Nikdar se ne sme pozabiti, da imajo kapitalisti, ki posedujejo in kontrolirajo industrijo, pred očmi le en cilj, pridobivanje dobička. Torej bodo kapitalisti in njih zastopniki vodili podjetja na tak način, ki jim bo dal po njihovem mišljenju največji dobiček, pa naj bo njih uprava znanstvena ali neznanstvena. Profesor Hoxie daje mnogo primerov, s katerimi kaže, da se tiste strani znanstvene uprave, ki niso dobičkonosne za kapitaliste, četudi so ugodne za delavce, splošno zanemarjajo. Torej je jasno, da je ob znanstveni upravi edina pot, po kateri morejo delavci varovati svoje pravice, kakršna oblika organizacije. Dvomljivo je pa, če bo mogoče ohraniti sedanjo obliko strokovne organizacije v tistih industrijah, v katerih je uvedena znanstvena uprava. Za samobrambo se bodo unije nedvomno bojevale proti njej, toda če se ne bo ta boj vodil v novih smereh, se izkažejo njih naporji najbrže za brezuspešne. Poizkusi, da se omeji uvedba znanstvene uprave, bodo najbrže tako brezuspešni, kakor prejšnji poizkusi proti vpeljavanju strojev.

Po pisateljevem nazoru se bo znanstvena uprava vpeljevala v večjem in večjem obsegu v našo industrijo. Začetkom je mnogo delavcev lahko prevarjenih, da bodo mislili, da se njih interesi lahko popolnoma varujejo tudi brez posebne organizacije. Tekom časa pa bodo spoznali, da je znanstvena uprava le druga metoda za zvišanje kapitalistovega dobička brez primernega zboljšanja delavskega položaja. Ta nezadovoljnost se lahko izrazi v industrijskem unionizmu, ali pa s politično akcijo delavskega razreda. Nedvomno se bodo ameriški delavci bolj zatekli k politični akciji v bodočnosti nego so se v preteklosti, da bodo varovali svoje gospodarske interese. Tekom časa bodo najbrže spoznali, da je edina pot, po kateri se morejo uspešno braniti slabih učinkov znanstvene uprave, ta, da dobe kontrolo industriji, v katerih bo znanstvena uprava vpeljana. Začetkom pojde uvedba uprave za ojačanjem podjetniškega razreda, ali končni rezultat bo ravno nasproten. Solidarnost vsega delavskega razreda se, kakor je verjetno, pospeši in gibanje za industrijsko demokracijo se odločno zbudi.

Profesor Hoxie ne razglša v svoji knjigi novih teorij, podaja pa nam neštene informacije, ki bi jih moral poznati vsak zavedni socialist. Marx in Engels opisujeta kapitalizem, kakršen je bil sredi devetnajstega stoletja. Hoxie opisuje kapitalizem, kako dela v dvajsetem stoletju. Socialist dvajsetega stoletja mora poznati kapitalizem dvajsetega stoletja. Zlasti mora razumeti, kako prenaša kapitalist — in ravno to opisuje ta knjiga — posest zadnjega faktorja v proizvajalnih sredstvih na delodajalca, namreč obrtno znanje delavca, in kako izrablja to novo pridobljeno sredstvo, da degradira izučene delavce na stopnjo neizučenih, vse skupaj pa peha v podrobno specializirano in malo se razlikujočo maso. — J. C. K.

Epidemija v Nemčiji.

S francoskega bojišča. — V Nemčiji se razširjajo razne epidemije boleznih valed slabe kakovosti hrane. Pri tisočih nemških vojakih, ki so jih zavezniški ujeli meseca avgusta in septembra na bojiščih v okoliščini Verduna, so našli pisma, ki poročajo o boleznih med nemškimi ljudstvom.

"Mlada dekleta se bore s smrtjo," poroča neko pismo iz Karwitza. "Lahko mi verjameš, da je tvoja žena postala pako tenka. V Mannheimu ni nič boljše. Zanimi je otrok, ki morajo trpeti posledice vojne."

"Ničesar nimamo, kar bi dali otrokom," pravi pismo iz Chemnitz. "Povem ti, da je zelo žalostno. Stirje Weidworjevi otroci in Hannelova deklica boleha jo na tuberkulozi. Pogrebni vozički vozijo na pokopališča vsaki dan..."

Ena četrtnina vseh pisem omenja kolero in lakoto; več kot polovica se jih pritožuje šez disenterijo (neke vrste driska, ki izvira od slabe, nezadostne hrane; želodčni sistem opeša in kot posledica sledi disenterija. Ta bolezen povzroča silne bolečine in velike neprijetnosti. Navadno ji sledi smrt.) V prejšnjih poročilih je bilo že večkrat poročano o tej bo-

lezni med avstrijskim in nemškim prebivalstvom. Soditi po najdenih pisnih, se ta bolezen vedno bolj razširja. Naj vam govora pisma:

"Burstadt, 6. avgusta. — Mišlim, da je konec blizu. Tako ne more iti dalje. Prebivalstvo okoliških vasi izumira. V Mannheimu je razširjena disenterija že dolgo časa. Po nekaterih ulicah je valed te bolezni sploh prepovedano hoditi. Sedaj jo imamo tudi v Burstadtu. Mama se boji, ker mnogo ljudi umira. Ljudje cepajo kot muhe..."

"Guben, 10. avgusta. — Dragi brat! ... Ljudje umirajo od disenterije vsaki dan, toda oblasti to zakrivajo, da se ne izve izven tega kraja..."

"Guben, 7. avg. — Danes je zopet precej ljudi umrlo valed disenterije. To je strašno. Toda, če se pomisli, kaj moramo jesti, ne more biti drugače. V naših telesih ni več nobene maščobe."

"Kolin, 9. avg. — Ali ti je noga že kaj boljše! ... V Kolinu in Muelheimu razsaja strašna epidemična bolezen disenterija..."

"Lichtenberg, (blizu Berlina), 1. avg. — Stvari stoje jako slabo in resnično ne vemo — ne vemo, kaj nam je storiti. Imamo karte za vse stvari in to je vse! Naravnost rečeno, v Nemčiji je nastala lakota. Ljudje so oslabele in se obnašajo pri svojih poslih kot kake senice. Vročino imamo hudo in vse je bolešno. V Berlinu in predmestjih muči in mori ljudi disenterija. Ko bi sedaj prišel, bi te pretreslo, ko bi videl, kako temna je situacija v teh krajih. Razmere so veliko slabše kot prošle leto ob tem času, ko si bil na obisku..."

"Kolin, 5. avg. — Veseli me, da si dobil dopust in upam, da te bodo vseeno pustili, četudi je tu izbruhnila disenterična epidemija. Bolnišnice in bareke so bile zaprte petnajst dni. Ta bolezen ne razsaja samo po vojaških bolnišnicah in barakah, nego se razširja tudi med civilnim prebivalstvom. Človeška telesa so izžepana in v njih ni več nobene maščobe. Da bi že vsaj končali vojno! O, ko bi hoteli že enkrat prenehati s to večno morijo!..."

"Grunc, 30. avg. — Fric je še vedno v Merzigu. Pred kratkim sem dobil od njega pismo, v katerem poroča, da se disenterija v njegovem kraju širi tako hitro, da so ga morali popolnoma izolirati. V Iserlohnu in okolišču so se že tudi dobro seznanili s to epidemijo. Zaprli so vse šole in kinematografe, da se kolikor mogoče zabrani hitro razširjanje se bolezni."

"Borna, 2. sept. — Kar plišo o živilski situaciji, je zelo žalostno. Tu je dosti ljudi bolnih na disenteriji in mnogo jih podleže..."

"Pollnow, 28. avg. — ... dva inštedemdeset obeh je v Jatzingeau že umrlo za disenterijo..."

"Stettin, 12. avg. — Mi je žal, ker se ne počuti dobro. Bodi oprezen in varuj se, da se te ne loti disenterija, ki se razširja v raznih krajih države. Znaki so: izčrpa prične uhajati penam podobna tekočina pomešana s krvjo..."

"Elkel, 2. sept. — Tu se je pripetilo mnogo slučajev disenterije." "Duisburg-Ruhrort, 12. avg. — ... posebno pazi na hrano, kajti disenterija divja vse povsod. To je grozna bolezen. Mnogo ljudi je valed te bolezni zadnje čase umrlo..."

"Mayence, 11. avg. — Slučaji kolere in legarja so se primerili par dni nazaj v tem kraju. Več cest in ulic so izolirali..."

"Gollub, 9. avg. — V Graudcu in Thornu mori ljudi kolera. Mi smo prepričani, da se bo razširila tudi tu... sicer je že vseeno, umreti moramo prej ali slej."

"Rusija, 7. avg. — Lakota nas vsaki dan bolj trpinči. 'Ladni' legar je neozdravljiv. Polovico naše kompanije se nahaja v bolnišnici valed malarije."

"Mayence, 5. avg. — Mnogo ljudi tu umira. Otroke še posebno pobira legar in lakota. Stvari se obračajo na slabše mesto na boljše. Da bi se vojna le hitro končala..."

"Bacharach, 29. julija. — Pavlino smo v petek pokopali. Vzrok njene smrti je bil lačni legar. Kako je trpela! In revica je bila le petnajst let stara."

ZAMORSKI VOJAKI PRED VOJNIM SODOM

San Antonio, Tex. — Obravnava proti tri in šestdesetim zamorskim vojakom štiri in dvajsetega polka je pričela. Vojaki so bili na straži v taborišču Logan, ko so izbruhili izgredu.

Major K. G. Snow je pričal, da so vojaki postali vročerkvi, ko so izvedeli, da je houstonška policija ubila korporala Charles W. Baltimora. Major je vojske skušal potolažiti in jim je rekel, da korporal ni bil ubit in naj ne izvrše nasilnih dejanj.

Major je rekel, da je obiskal policijskega načelnika, ki mu je rekel, da je bil Baltimora ranjen z neko zamorsko in ne ustreljen. Ravnali so grdo z njima, policaj je bil suspendiran od službe in proti njemu je bila uvedena preiskava.

"Rekel sem jim, da vtikajo svoje glave v zanke," je dodal major; "da naj odlože puške. Vse kar sem rekel, ni izdalo, njih je za je naraščala. Nekdo je rekel: 'Ubimo ga', toda nekdo drugi je dejal: 'Tega ne storimo!' Mišlim, da gre do besede meni mar."

"Dvajset do trideset zamorcev je namerilo puške name," je rekel major Snow, "in ko je videl, da ne opravi nič, se je izgubil med šotore."

Izpovedal je, da so zamorci vabili puške in strelivo v kompanijskem šotoru. Nekdo je ustrelil in streljanje je pričelo. Po njegovi sodbi je bilo oddanih 1,000 do 1,200 strelcev. Bila je tema in nemogoče je bilo spoznati vojake.

Okoli 100 vojakov je zapustilo taborišče. Mejem je sklenil vojake v taborišču, da je dovolj kdo manjka. Slišati je bilo streljanje v ameri mesta.

Major je izpovedal, da se je zmanj trudil, da dobi telesno razvedo s policijo. Ko je šel v Houston je srečal dva policaja, kterima je razkril sitnosti, ki jih ima. Kasneje je srečal oboroženo četo civilistov, kteri jesvetovad, naj ne dovolijo zamorcem se vrniti v tabor. Vrnili se je v tabor, da po inštrukciji brigadnega generala Johna, Hulena, razobroži zamorske straže, ki je proglasil vojno stanje okoli ene ponoči.

Pređen "so" vojski odšli proti mestu, je padel strel, ki je ranil nekega vojaka. Dejal je, da ne pozna vojakov, ki so se puntali radi tega tudi ne more navesti imen.

HČI JE USTRELILA OČETA

Goshen, Ind. — 24letna Alice Carlson je ustrelila svojega očeta na njegovem domu v okraju Kalamazoo, Mich.

Pravi jo, da je bil oče hude jeze in da je večkrat grozil, da umori svojo ženo in štiri otroke. Ko je oče spal, je vstopila hči in oddala nanj štiri strele.

IZ POŠKODOVANE KORUZE NAPRAVIJJO ALKOHOL

Indianapolis, Ind. — Mnogi zdaj angustirajo, da porabijo koruzo, ki jo je opalila slana, za izdelovanje alkohola. Na ta način spajo porabiti koruzo, ki je izgubila svojo vrednost.

NESREČA NA LOVU.

Waterloo, La. — 14letni Harold Billiek je suval s puškino kopitom v luknjo, iz ktere je hotel preprodit zajca. Nenakrat se je puška sprožila in svinčeno zrno je zadelo dečka v prsa. Deček se nahaja v kritičnem položaju.

DRUŽINSKA TRAGEDIJA.

Chicago, Ill. — 55letni Stefan Verriet se je spri s svojo 35letno ženo in jo v prepiru ustrelil. Po izvršenem amoru je še sebi poglgnal kroglo v glavo.

BANKA OROPAHA.

Corinth, Ky. — Neznani banditi so ponoči razstrelili blagajno na farmerski banki in vzeli iz nje \$3,500 v gotovini in za \$1,000 pešnih znamk, ki so bile lastnina tukajšnje pošte.

8,000 RUDARJEV STAVKA.

Peterburg, Kans. — Stavka rudarjev se je razširila na 55 rudnikov in v stavki je do 8,000 rudarjev.

